



Dokument nr. 8:83

(2003-2004)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Ågot Valle og Siri Hall Arnøy

Forslag fra stortingsrepresentantene Ågot Valle og Siri Hall Arnøy om tiltak for å øke valgdeltakelsen

Til Stortinget

BAKGRUNN

I undersøkelser før valget høsten 2003 svarte nærmere 90 pst. at de "helt sikkert kommer til å stemme ved valget". Likevel var den reelle valgdeltakelsen lavere enn noensinne. Deltakelsen ved kommunevalget viser en synkende tendens, fra 62,8 pst. i 1995, 60,4 pst. i 1999, og kun 59,3 pst. ved valget i 2003. Valgdeltakelsen ved stortingsvalg er høyere, men også den er synkende. Revidering av valgloven var et forsøk på å øke deltakelsen, men dette har ikke hatt ønsket virkning.

Årsakene til den synkende valgdeltakelsen er svært komplekse. Det er etter alt å dømme politiske og samfunnsmessige grunner som er viktigst for valgdeltakelsen. Folkevalgte organers makt og innflytelse, tilstedeværelsen av tydelige politiske alternativer, og graden av "borgerånd" og pliktfølelse knyttet til det å stemme blir av mange påpekt som viktig. I et samfunn der vi stadig stiller krav til effektivitet og funksjonalitet på tjenester, er det imidlertid også viktig å se på den praktiske gjennomføringen av valgene.

De aller fleste oppfatter valg som en viktig del av demokratiet vårt, og er innom valglokalet i løpet av en 4-årsperiode. Valgforskning viser at hjemmesitterne ikke er "trofaste", og kun et fåtall av velgerne har latt være å stemme ved de tre siste valgene. I en undersøkelse fra valget i 2001 oppga nærmere 40 pst. av hjemmesitterne praktiske årsaker som grunn til at de ble hjemme (bortreist, syk, mangel på tid, annet

praktisk hinder). Dette viser at det finnes et stort potensial for å øke deltakelsen ved hjelp av konkrete, praktiske tiltak, selv om annen forskning viser at økt tilgjengelighet ikke alltid er av overordnet betydning for valgdeltakelsen.

Muligheten til å delta i frie og hemmelige valg er en absolutt rettighet, og en høy deltakelse er viktig for legitimiteten til folkevalgte organer. Det bør derfor påligge samfunnet å legge så godt til rette som mulig for dette. Skal det legges bedre til rette for økt valgdeltakelse, må det settes i verk tiltak for å inkludere flest mulig i valget i 2005. Målsettingen er at ved neste stortingsvalg skal det bli så enkelt som overhodet mulig å avgi sin stemme innenfor rammen av et verdig gjennomført fritt og hemmelig valg.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

I

Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak for å øke tilgjengeligheten ved valg, og fremme forslag for Stortinget som kan sikre størst mulig tilgjengelighet av stemmelokale for alle ved neste stortingsvalg. Blant de forslagene Regjeringen spesielt bes vurdere er disse:

- Øke antallet stemmelokaler. En generell økning av stemmelokaler vil øke tilgjengeligheten for alle velgere. I tillegg kan et slikt tiltak brukes for å nå spesielle grupper som generelt har lav deltakelse. Valglokaler bør ha særlig stor tetthet i områder hvor deltakelsen tidligere har vært lav.
- Innføre en forpliktende og forutsigbar ordning med forhåndsstemmer. Stortinget valgte foran

siste valg å endre ordningen med forhåndsstemmegivningen, blant annet på grunn av de strukturelle endringene i Posten, i tråd med anbefalingen fra valglovutvalget. Utvalget la vekt på at tre vilkår skulle være oppfylt for forhåndsstemmegivning. Stemmemottak skal være et offentlig anliggende, prinsippet om hemmelige valg må ivaretas og tilgjengeligheten må ikke bli dårligere. Regjeringen bes vurdere i hvilken grad disse er oppfylt, særlig kravet om tilgjengelighet. Det kan være et poeng at forhåndsstemmegivning skjer innen en kjent ramme, slik at alle over tid blir vant til hvor man kan forhåndsstemme. Regjeringen bes derfor vurdere å sette visse krav til tilgjengeligheten for forhåndsstemmegivningen, eller innføre en rammeavtale med bestemte institusjoner om forhåndsstemmegivning.

- c) Gjøre det mulig å forhåndsstemme ved videregående skoler, universitet og høyskoler. Valgdeltakelsen er særlig lav blant unge velgere, og de tilhører også gruppen hvor tilgjengelighet oppgis som en viktig grunn for ikke å stemme. Det er et spesielt ansvar å inkludere førstegangselgere i valgprosessen. Forholdsvis enkle grep vil kunne øke deltakelsen hos denne gruppen. Tiltak rettet mot spesielle grupper har vist seg å være vellykket tidligere. Et eksempel på dette er økte transportmuligheter for eldre velgere til valglokalene. Et annet eksempel er ordningen med en egen dag for forhåndsstemmegivning på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) ved forrige lokalvalg. Valglovutvalget nevner en rekke muligheter for hvordan kommunene kan opprettholde tilgjengeligheten ved forhåndsstemmegivning; - de viser blant annet til at det kan være vik-

tig å ha forhåndsstemmemottak ved universitet og skoler (Ot.prp. nr. 45 (2001-2002) side 173). Regjeringen bes vurdere om dette kan være hensiktsmessig.

- d) Utvide tidsperioden for å stemme. Ved fjorårets valg stengte valglokalene en time tidligere enn det som har vært vanlig. Regjeringen bes vurdere dette med henblikk på valgdeltakelsen. Enkelte kommuner har valgdag søndag i tillegg til mandag, som er omtalt i loven. Regjeringen bes også vurdere om det er noen sammenheng mellom antall valgdager og valgdeltakelsen.

II

Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak for å bedre informasjonen ved valg. Forslag som bør vurderes spesielt, er:

- a) Ordningen med valgkort. Ordningen med obligatorisk utsending av valgkort ble endret før dette valget. Regjeringen bes vurdere om dette har fungert etter hensikten.
- b) Statlige kampanjer for å spre informasjon om hvor og hvordan en kan benytte seg av stemmeretten sin. Det bør være god og omfattende informasjon om avviklingen av valg, noe Regjeringen prioriterte også i fjor. Informasjonen kan skje eksempelvis gjennom media, Internett, grønt telefonnummer, kinoreklame, informasjonsbrosjyre mv. Regjeringen bes vurdere den informasjonen som gis om valg, spesielt informasjon som er rettet mot grupper med lav valgdeltakelse. Regjeringen bes også vurdere en ordning med et telefonnummer som en kan ringe for å få informasjon om valget ved neste stortingsvalg.

14. juni 2004